Ч. 261 (13.806). Львів, неділя 30. вересня 1934. Rocztowa opłata opłacono ryczałtem. Рік LV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло“. Львів. — Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 30·00 „ Річно 60·00 „ ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці і долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

За поголовне членство в „Уктоді“!

Заклик Українського Т-ва Допомоги Інвалідам.

Справа, яку порушуємо прикра для обох сторін: для громадянства і для інвалідів Української Армії. Але нема ради! Треба порушувати й прикрі справи тим більше, що в цьому випадку заанґажована **честь нації.**

Посередником між інвалідами й громадянством є Українське Товариство Допомоги Інвалідам. Це інституція, яка виручає інвалідів від безпосереднього прошення за поміч. УКТОДІ — це громадянська інституція, яка від імені українського громадянства перебрала на себе обовязок забезпечити матеріяльно українських інвалідів. Ясно, що УКТОДІ може свій обовязок виповнити тільки тоді, коли громадянство співділатиме з ним і вплачуватиме постійно вкладки до УКТОДІ.

Не будемо сотий раз переконувати громадянство про **моральний обовязок** забезпечити інвалідів та про велике **виховне значіння** цієї справи. **Нація, яка не може забезпечити своїх інвалідів, сама себе осуджує.** Тут ніякі виправдання про крізу не поможуть.

УКТОДІ подає громадянству до відома постійні звідомлення зі своєї діяльности. Ці звідомлення є завжди якнайточніші, щоби громадянство могло постійно орієнтуватися, скільки вливає грошей і на що вони йдуть. Чи читає їх український загал? Маємо деякі сумніви. Бо, думаємо, навіть камінь зареаґував би на таку картину: живе 2.000 українських інвалідів, якими не опікується ніяка держава. З того 350 інвалідів високопроцентових, що не мають змоги заробити на своє життя, ані не мають ніякого майна.

На їх забезпечення українське громадянство в краю і на еміґрації зложило від 1924 до 1933 р. 608.407 золотих. Пересічно припадало на рік 61.000 золотих. Тими грішми треба обділити 530 інвалідів так, щоби їх забезпечити! Чи це можливе? Візьміть папір і порахуйте скільки припадає на одного інваліда. Може тоді отворяться вам очі на жахливе положення українських інвалідів.

Є тільки один спосіб постійно сповнювати свої зобовязання супроти інвалідів. **Це: бути членом УКТОДІ й платити постійну вкладку** по 6 зол. річно, чи там 50 сотиків місячно.

Погляньмо, як представляється та сторінка медалі:

Зпоміж 6-ти міліонів українців членами УКТОДІ є 2.300 осіб! Себто 1 на 3.000!!!

Читачі самі прийдуть до висновку, що це скандал. Не з вини УКТОДІ. Бо УКТОДІ робило всякі зусилля, щоби впровадити поголовне членство. Досі це було безуспішне. Але коли в цьому році збіркова акція стала майже неможлива, фонди Товариства цілковито вичерпалися й інвалідам грозить утрата навіть тої голодової ренти, яку досі одержували. **УКТОДІ починає кампанію за поголовним членством УКТОДІ.**

До кінця року число членів мусить дійти до 10.000!

В першу чергу членом УКТОДІ мусить стати кожна читальня, кооператива, руханкове Т-во і т. д. Не ждіть на чийсь наказ — наказом хай вам буде **обовязок національної чести.**

Те саме відноситься до кожного українця. Не є українцем той, що вписаний до метрики. Це ще за мало! Українець сповняє всі обовязки супроти загалу.

А першим підставовим обовязком українця й українки є стати членом УКТОДІ і в той спосіб сплатити свій довг вдячности супроти тих, які на вівтарі Батьківщини склали своє здоровля.

Зачинаємо кампанію за поголовним членством УКТОДІ!

Всі голосімся в члени УКТОДІ та висилаймо вкладку на адресу: Українське Товариство Допомоги Інвалідам, Львів, Потоцького ч. 48.

Рідношкільні свята

під гаслом 100-літнього ювилею О. Ю. Федьковича.

Представники усіх українських центральних Товариств і Організацій ухвалили з нагоди 50-літнього ювилею „Рідної Школи“, щоби кожного року влаштовувати рідношкільні свята в місяці жовтні як у річницю заснування „Рідної Школи“.

На 1934 рік припадають 100-літні роковини народин найбільшого буковинського поета і першого українського шкільного інспектора Осипа Юрія Федьковича. З тої нагоди **постановила Головна Управа „Рідної Школи“, щоби цьогорічні рідношкільні свята відбулися під гаслом 100-літнього ювилею О. Ю. Федьковича. Такі рідношкільні свята влаштують обовязково всі школи, курси і Крумки „Рідної Школи“**, притягнувши до участи молодь, для якої О. Ю. Федькович полишив велику спадщину своїх творів (між іншим видав буквар для українських дітей) і практично трудився як керманич шкільництва.

Програма свята повинна бути багата й різнородна та обіймати святочну промову, евентуально й реферат, декламації, хори, ритмічні руханкові пописи, театральні вистави тощо. Якщо десь не булоб змоги приготовити свята з ширшою програмою — там треба подбати про виконання бодай скромнішого свята з промовою і деклямаціями.

Якщо з причини важних перепон якась рідношкільна установа не встигла би влаштувати рідношкілного свята під кличем 100-літнього ювилею О. Ю. Федьковича в місяці жовтні 1934 р., то зробить це пізніше.

Про кожне рідношкільне свято на честь О. Ю. Федьковича повідомляти обовязково Головну Управу „Рідної Школи“ та подавати описи свят до журналу „Рідна Школа“ і до всієї української преси.

Також Товариство „Просвіта“, її Філії й Читальні та інші Товариства порішили зі своєї сторони звеличати память Осипа Юрія Федьковича, що видатно трудився на українській ниві по цей і по той бік Черемоша.

Таким чином 100-літній ювилей соловія і будителя Зеленої Буковини нехай причиниться до духового обєднання, піднесення і скріплення всіх українських сил!

ГОЛОВНА УПРАВА „РІДНОЇ ШКОЛИ“

Іван Галущинський, голова. **Д-р Мирон Коновалець,** секретар.

Югославянський король у Софії.

СОФІЯ, 28. 9. ПАТ. Вчора пополудні приїхав до Софії югославянський король з дружиною і міністром закордонних справ Єфтічем та почтом. Гостей привитав болгарський король Борис з дружиною і численними визначними особами. Короля Олександра привитав посадник столиці Софії хлібом і сіллю. Король перейшов перед військовими відділами витаний оваційно юрбою мешканців. Югославянський король з дружиною замешкав у палаті болгарського короля в Ранія.

СОФІЯ, 28. 9. ПАТ. Міністр закордонних справ Бартолєв склав заяву, що вислідок покращання взаємин між Югославією та Болгарією до Софії приїхав югославянський король. Приязні взаємини між обома державами сконсолідують політичне життя на Балкані

Стидно навіть говорити...

Львів, 28. вересня 1934.

Яких два тижні тому друкували ми кілька статтей про нашу культурну нужду. Без ніяких стилістичних прикрас, без слізливого сентименталізму, — дати і цифри голосніше промовляли від найголосніших покликів. „Є нас у Польщі понад шість міліонів. Кваліфіковану інтеліґенцію нашу, себто людей з вищою і середньою або спеціяльною освітою, самостійно зарообкуючу (священики, вчителі нижчих і середніх шкіл, адвокати, лікарі, інжиніри, професійні кооперативні робітники і т. п.), можна обрахувати найменше на 20.000 осіб. Маємо поверх 3000 читалень „Просвіти“, коло 1500 кружків „Рідної Школи“, поверх 3000 кооператив, коло 1500 кружків „Сільського Господаря“, сотки Соколів, Лугів та ріжних інших організацій, що поза своїми спеціяльними завданнями виконують і культурно-освітні завдання. У проводі цих організацій є багато інтеліґентних селян, робітників, ремісників, міщан. Ці організації обєднують сотки тисяч найбільш активного, переважно грамотного населення. Здавалось би, що такий великий нарід, з таким поважним числом інтеліґенції, з такою густою сіткою ріжнородних суспільних організацій і великим числом обєднаного в них активу народніх сил повинен би мати й велику пресу, значний книжковий видавничий рух, багато бібліотек і т. п. А що є в дійсності?“

І доказував автор цифрами і цифрами, що в дійсності є у нас — культурна нужда, що в порівнанні з багато меншими й навіть організаційно слабшими народами страшна мізерія, — що істнують величезні діри у тому, що разом складається на поняття модерної культури. „...Повинен би мати велику пресу...“ Преса на першому місці у довгій черзі складових частин культури. І преса українська — перший жахливий приклад культурного цензусу народу: не так може навіть своїми технічними можливостями, не так навіть маленьким числом назв і друкованих сторінок, — як числом читаючих одиниць і **почуттям потреби рідної преси“..** Про висоту накладу українських періодичних видань стидно навіть говорити...“ Бо не може не бути стидно признаватися до того, що зоветься культурним скандалом.

Не будемо сьогодні пригадувати рідну й чужинецьку пресову статистику, не станемо покликуватися на ноторійно відомі факти — двох щоденників на поверх 6 міліонів населення, двох щоденних видавництв, з яких обидва борються з постійними труднощами, яких причина одна-однісінька, все та сама: українець вміє чудово критикувати, має вроджені нахили до політиканства, любить багато і голосно говорити (кричати), здобувається навіть і на великі зусилля щоденної праці і на геройські пориви, — але не має зрозуміння примітивних правд, які лежать у підстав світогляду кожної західної культурної людини. Наші люди просто не відчувають потреби ані рідної преси, ані рідної книжки, хоча одночасно є надзвичайно переczулені на пункті т. зв. національної гідности і найвищих національних змагань. І цікава річ: саме ті, які під оглядом націоналістичного принципіялізму є найбільш радикальні і найбільш непримирні, найменш причиняються до того, щоби защіпити рідному громадянству свідомість першого канону всякої національної боротьби: без багацтва друкованого слова, без розвитку рідної преси, байдуже якого політичного напрямку, не може бути мови про підан-

шування культурного рівня нації, а без культурної передумови не може бути мови про політичні успіхи.

Колиб хто переглянув списки передплатників двох українських щоденників і побачив, кого між ними нема та хто з них залягає з оплатою рідного часопису за довгі місяці — тому моторошно стало би за добре імя українського громадянина і за всю будучність народу. Це враження ще збільшилось би, колиб зладити картотеки ніби свідомих українських громадян-патріотів, які є постійними і добре виплатними читачами польської преси, і то тієї її частини, яка вічно того свого українського читача, на його рідній землі, принижує у його національних почуваннях, зогиджує його та цькує проти нього.

Безперечно: бе нас загальна грошева скрута гірше, ніж когонебудь у світі, бють нас до того й специфічні обставини, що збільшують безробіття, — вони щораз збільшують число кандидатів до тих самих варстатів праці, при чому звужують можливости тих варстатів. Безперечно теж переживаємо подекуди і ми ту загальну духову крізу, що опанувала весь світ і проявляється м. і. у духовій прострації, в апатії, у збайдужінні до найболючіших справ, включно зі справою власної екзистенції. Але факт остається фактом, що той самий український громадянин, який „не має“ 5 зол. місячно на рідний щоденник, пускає тих пять золотих з легким серцем на „випадковій“ зустрічі у шиночку, і той сам громадянин, що від місяців не платить за передплачуваний часопис і користає з того, що адміністрація газети не припиняє йому висилки, шануючи в ньому свого старого передплатника, — одночасно находить у кишені щоденно по кільканацять сотиків, щоби купити за них у вуличного кольпортера брукову польсько-жидівську газетку, для якої українофобство є одним з засобів здобування собі польської вулиці.

На цьому явищі господарської скрути з одного боку та легкодушности і браку почуття критицизму жирують теж видавці 10-ти і навіть 5-ти сотикових газет, ведуть шалену взаємно конкуренційну боротьбу, банкротують, вириняють знову в інших комбінаціях, заощаджують на кваліфікованих співробітниках, замість яких вдовольняються двома-трьома низькоплатними „спецами від провінціональних сензацій“, і заливаючи ринок своїм крамом — ще дужче обнижують інтелектуальний рівень пересічного галицького читача.

Українська преса не може собі на такі вихиляси дозволити і не може піднімати з такими польськими видавництвами конкуренції. Українська преса не може дозволити собі на люксус — займатися виключно тими темами, які приємно скоботають нерви читача і дбайливо оминати всього, що „нудне“ (питання шкільної, освітньої чи господарської організації) або що наражує видавництво на великі втрати через конфіскату. Українська преса не може зректися своїх громадянських ідейних і моральних основ, — не може теж оперувати вуличною кольпортажею. Не може теж викреслити з легким серцем із рядів своїх передплатників і читачів тих громадян, які ними повинні бути.

Тому українська преса бореться не тільки за власну екзистенцію, але мабуть у ще більшому ступені — за культурний рівень рідного народу, за добре національне імя, кваліфіковане скрізь у світі — числом періодичної преси і числом постійних її читачів. Українські видавництва не мають теж до свого громадянства ніяких претенсій і здають собі знаменито справу, що культури народу не можна підвищувати покликами, що ніякі статті не защіплять у масах свідомости, яка приходить автоматично з поглибленням масового культурного світогляду. Але проголошуючи у цьому році знову місяць жовтень „місяцем преси“, проголошуємо низку цілком практичних гасел. До перших із них належить гасло: ліквідація післяплатників і переміна їх на передплатників. Друге таке гасло: хай кожний українець, постійний читач польського щоденника, стане передплатником щоденника українського. Скромні вимоги — аж стидно, що треба їх казати. І ще більше стидно, коли треба аж боротися за їх здійснення.

Причина французько-польського напруження.

НЮ ЙОРК, 10-го вересня. (Вл. кор.). „Ню Йорк Геральд Трібюн“ у телеграмі з Варшави вияснює причину французько-польського напруження як чисто економічну. Франція інвестувала в польському промислі 140 міліонів дол., дала 160 міл. дол. допомоги при ріжних нагодах, а крім того помагала в ріжних заграничних позичках. За те все Франція надіялася вдячности від Польщі. Польща не могла таких великих сум сплачувати готівкою і просила Францію, щоб вона приняла хоч частинну сплату товарами. Одначе Франція не йшла під тим оглядом Польщі на руку і навіть спроваджувала з неприхильної їй Німеччини більше товару, ніж з Польщі. У відсотках представляється вивіз товарів з Польщі за останній піврік так: 4 з половиною відсотків заграничного експорту Польщі пішло до Франції, 17 з половиною до Німеччини, 20 відсотків до Англії. Отже Німеччина й Англія помагають Польщі сплачувати її зобовязання Франції. Крім цього Польща мала все клопоти з французькими інвестиціями, як це наглядно показує справа з ткальнями в Жирардові. Французькі власники тих фабрик допускалися все ошуканства на шкоду польського державного скарбу. Інші фінансові трансакції між Польщею і Францією виказували, що Франція хотіла трактувати Польщу все як малу дитину, а не як рівного партнера. Це вкінці довело до отвертої ворожнечі між обома державами. Ця ворожнеча перекинулась тепер на політичне поле.

Чи Ви вже зложили книжки або даток на купно доброї книжки для наших братів на заході?

Наслідки меншостевої декларації мін. Бека.

ЖЕНЕВА, 28. 9. ПАТ. Ліга Націй на своїм засіданні мала розглянути петиції в справі концесії на продажу алькогольних напитків у Польщі. Провідник Ради мін. Бек поставив внесок, щоби тієї справи не поладнували на цій сесії. Польський делегат мін. Рачинський заявив, що згідно зі заявою мін. Бека в дні 13. вересня ц. р. здержується від голосування.

Рада Ліги без дискусії рішила не поладнувати тепер тієї петиції.

100 тисяч долярів кавції.

НЮ-ЙОРК, 28. 9. ПАТ. На основі вислідів слідства Гавптмана обвинувачують за схоплення сина Ліндберга. Оборонець Гавптмана звернувся до суду з проханням, щоби випустили арештованого Гавптмана на волю за кавцією 5 тисяч долярів. Суд домагається 100 тисяч долярів кавції тому, що Гавптман є чужинцем.

Прокуратор заявив, що один з приятелів Гавптмана на вістку про його арештування скрився. Поліція вже знає його кривку.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 30. ВЕРЕСНЯ 1934.

ВАС. МУДРИЙ. 8)

З подорожі до Швеції.

ВРАЖІННЯ ЗІ СТОКГОЛЬМУ.

З Нордійського Музею пішли ми до Королівської Бібліотеки. Це величезний будинок, положений в затишному місці серед старих дерев. Внутрішнє уряджения бібліотеки дуже практичне і вигідне. Читальні і робітні повні світла. При вході до бібліотеки праворуч є дві кімнати, в яких улаштована постійна виставка стародруків і старовинних книг. Серед них побачив я книгу великанських розмірів. Ціла вона писана чи краще мальована руками. З інформаційного напису над нею (вона лежить у великій скляній ґабльоті) я довідався, що її писали чи краще малювали 1200 р. у бенедиктинському монастирі в Подлячек у Чехах. Зветься вона чортовою біблією (Teufelsbibel). У 1594 р. попала вона до Праги. В часі штурму Праги у 1648 р. попала до руж шведів, які вивезли її до Стокгольму. Вона стала прикрасою королівської бібліотеки, що містилася ще в старому королівсcькому замку. В 1697 р.була велика пожежа корол. замку. Біблію спасли таким чином, що викинули її через вікно. І вона збереглася досі. Є це величезна цінність. Бачили ми там і багато інших рідкостей, але про них писати не беруся, бо вони не зробили на мене такого сильного вражіння, як ця великанська біблія.

З бібліотеки подались ми на політехніку. Стокгольмська політехніка міститься в цілому комплексі будинків, які побудовані на горі, в одному стилі. Архитектонічно цілий комплекс дуже вдатно й естетично розвязаний. На самому фронті не достає ще одного крила, тобто одного будинку, який мають у найближчому часі добудувати і таким чином завершити гармонію цілого комплексу. Вивінування цієї високої школи в наукові засоби, а також ціле внутрішне уряджения всіх виділів школи надзвичайно богате та дороге.

При самому вході до політехніки мимоволі зупиняється ваше око на дуже оригінальному монументі, масивних розмірів у формі великанської вази, з якої спливає вода до басену, що обливає довкруги цей монумент. Є це твір згаданого вже шведського різьбаря Мілля. На стінах вази і на її підставі повно символічних плоскорізьб, при чому символіка запозичена з мітольоґії старовинних народів. Цілий цей памятник має символізувати новочасний розвиток промислу. Довкола памятника невеличкий городець, у якому найбільше декоративну ролю відіграють гарно виплекані верби.

Звідси подались ми на королівський замок. Він положений у самому центрі міста, на скалі. З двох сторін відбиваються його стіни в морській воді. Замок побудований у 18-ому (1690—1754) столітті у формі чотирокутника, майже квадрату, він 120 метрів довгий і 115 метрів широкий. З одної сторони напроти замку (від фронту) видний парлямент (побудований 1898—1905), а ще далі будинок опери, з другої відслоненої сторони широкий залив чи морський пролив, повний моторових човнів. Між проливом і замком город, а в ньому прегарний памятник Карла XII. На високій підставі стоїть постать цього геройського, молодого короля. На голові нема накриття. Порухом тіла похилений вперед, у правій руці держить добутий меч, який тримає вниз перед собою, а ліву руку підніс догори і вказує нею в сторону Росії. Він у военній екстазі, у часі ставлення першого кроку до военного походу і виправи. Очі й вираз лиця переконуючі, потягаючі. Видно, що це великий войовник.

Була година 12-та полудня, коли ми входили до королівського замку. Ввійшли ми до подвіря. Це камінням вибрукований прямокутник. — Тут, — казав мені п. Ю. Менцінський — у тому крилі мешкає король, а в тому наслідник престолу. Це було перше подвіря. Звідси перейшли ми на друге, де находиться вартівня. Там було можна приглянутись зміні варти. Народу зібралось дуже багато. Ми найшли вигідне місце на якійсь лавці і спочали. Приглядались підготовці до зміни варти. За кілька хвилин прийшла і ця вижидана зміна. Нічого надзвичайного! А всеж цьому видовищу приглядалось безліч народу. Переважали між ним, здається чужинці, а в тому і мої співподорожні з корабля. Військова орхестра, що грала військовий марш для того відділу, який приходить відбирати варту, не виглядала парадно. Вона була убрана в зеленкуваті полеві одяги і в шоломах. Зате відділ, що прийшов на зміну, був убраний у гранатові одяги. Вояки були рослі, здорові, вимуштровані, словом робили якнайкраще вражіння. Парада скінчилась за кілька мінут. І зібрані видці почали розходитись. Тут розпрощався я і зі своїм цінним провідником.

Не стрінувши своїх товаришів, що мали в тому часі на мене ждати, я пішов до замку…

Ще про розбудову варстатів праці.

(Стаття надіслана).

З початком вересня п. р. помістило „Діло" багато — як на один місяць — статтей про варстати праці. Проєкти за проєктами сиплються і в кожнім з них згадується про брак капіталу, а часом говориться, що капітал можуть зложити люди, які мають готівку в касах. Одначе при основуванні варстатів треба наперед постаратися про дрібницю, про яку чомусь ніхто не згадує, а нею є збут товарів.

Чому майже всі ремісники сидять у нас без роботи? Кожний з них рветься до роботи, а коли що зробить, то це лежить на складі. Приглядаюсь тому всьому по селах і містах, а все одна і та сама болячка, що нема де виробів продати. Маємо солідних майстрів майже в кожній ділянці промислу, та що з того? Де продати? Жиди в українських ремісників виробів не купують, бо підтримують своїх ремісників і фабрикантів. Селяни на торгах купують жидівську тандиту. А як селяни бояться української крамниці, то аж стидно говорити. Нехотячи зайшли три жінки до українського купця в місті, щоб купити мила. На запит купця, що їм дати, крикнули: „Ходім геть, бо тут не жиди"...

Збут виробів взяв у свої руки Центросоюз і через Повітові Союзи Кооператив розділює товари сільським кооперативам. Те саме робить Народня Торговля. Але що зробити, як ті дві торговельні централі не хотять з якихось причин замовляти і побирати виробів українських фабричок чи ремісників? Тоді ремісники пропали.

Подам тут один приклад. Є в Ходорові виробня щіток всякого роду Олекси Дудина. Своя людина — він тяжко працює і бідує так, що не має навіть чим заплатити місячної оплати за дитину в „Рідній Школі". Обіхав він східні міста, виїздив гроші до Львова, ходив до наших централь. Обіцювали замовити товар, майстер приїде додому, чекає місяцями, замовлення нема. Поїде по містах, де є філії і Пов. Союзи Кооператив, а там не хотять взяти товару, бо не мають припоручення з централі. І що діється в душі того майстра, коли він бачить на полицях і в магазинах стирти щіток з жидівських фабрик, а його збувають як прошака? Так є чи не зі всіми нашими ремісниками.

Але є щось цікаве і з другої сторони. Є у нас фабрика цикорії „Луна", але лише в оголошеннях у часописах і календарях. Українські купці тої цикорії не мають. Так є по провінціональних містах і містечках. А тимчасом туди одного дня заїзджає авто Франка, закидає місто цикорією, зробить замовлень на тисячі і їде далі. На другий день приїзджають три пані з фабрики Бома, перед якоюнебудь крамницею розташовують свій крам, варять каву з цикорії, дають прохожим пити, продають за поважну суму товару, додають для принади горнятко, ложочку — і їдуть далі. А з фабрики „Луна" нікого не видати... Є ще фабрика „Золотої кави" в Красній. Я хотів купити і спробувати, який смак, та ніде нема. Чому нема її в кооперативних крамницях? А тимчасом у календарях п. Тиктора зараз за окладинкою велика картка з образком „Енріля" Франка, а навіть дітям у школах „Рідної Школи" учителі роздають поділи годин з друком „найліпша кава і цикорія Франка"...

Ех, народ ми, народ без путя і чести! Тут наша мізерія і криза. А ми на такій землі, що не повинні відчувати кризи, бо що посадім, чи посіємо, все вродиться. Болгари з глини й піску, з під Львова вивозять гроші нам з під носа, а ми славім чуже і вчім дітей змалку, що жидівська цикорія „найліпша"...

Знаємо всі, що наша торговля щойно в зародку. Українських крамниць по містах ледви по кілька, а кооператив найбільше по селах. Там найбільше й наших консументів. Кооперативам доставляє товар Центросоюз і Народня Торговля. Якщо ті дві централі візьмуть вироби українських фабрик і ремісників у розпродаж, то розбудуємо варстати праці; а не возьмуть, то все пропало, бо ані жиди ані поляки не возьмуть наших виробів до своїх гуртівень. Як цього не буде, то нема що й думати про основування нових варстатів праці.

В.

гладати те, що можна було оглядати. Заплатив я вступ і подався на третій поверх оглядати апартаменти помершого короля Оскара II. Бернадотта. За його правління Норвегія, як відомо, зірвала зі Швецією навіть персональну унію. Це, кажуть, вийшло на користь обом краям. Це зірвання відбулося, на всякий випадок, без війни і кровопролиття, що, кажуть, треба завдячити політичному розумові Оскара II.

Ввійшов я до помешкання того покійного короля не сам, бо таких цікавих, як я, було більше. Провідник впровадив нас до кабінету короля, в якому відбувалися колись між іншим і засідання ради міністрів. Кабінет уряджений дуже гарно, але скромно. В ньому і правнича бібліотека і збірник законів і портрет короля і кілька цінних образів шведських малярів. З кабінету подались ми до цілої низки кімнат, у яких мені довелося бачити таке богацтво скарбів мистецтва, що я тими оглядинами зовсім перетомився. Образи, мальовила на стелі, різьби, гобеліни з ріжних часів і ріжних країв, меблі посуда (срібна, золота і порцелянова) — все те пересичувало не надміром коштовностей, а мистецькою вагою. І образи і портрети і гобеліни і килими та дивани, були такі гарні, що важко було від них відірвати очі. Найсильніше враження лишилось у мене всетаки від оглядин галевої салі. Описувати її не беруся, бо зайшов би за далеко, вглиблюючись у подробиці. Треба булоб писати і про паркет і про стелю і про стіни і про меблі і про дзеркала і про фрески і про золочення і про трони. Ясно, що за багато місця мусілоб припасти цьому всьому і це напевно знудилоб читача. Думаю, що досить й сказаного.

—о—

Білоруси проти СССР.

Виленський білоруський комітет прислав голові XV. сесії Ліґи Націй меморіял у справі приняття СССР до Ліґи Націй та заяви Літвінова, начеб у СССР не було меншин. Це моглоб піддати думку, що в СССР усі народи, м. ін. і білоруси користуються всіми свободами. А це неправда. Білоруси, які живуть у СССР уже нераз заявляли Лізі Націй, що не можуть визнати СССР своїм представником супроти Ліґи ні супроти всього світа.

Посол забрав собі гроші.

РИГА, ПАТ. Литовське м-ство внутрішніх справ заскаржило бувш. литовського посла в Берліні та Льондоні Сідзікавскаса за 200.000 литів. Сідзікавскаса віддправили зі служби за це, що взяв собі гроші, жертвовані добродійним установам на Литві литовськими почесними консулями. Ті установи є під управою м-ства внутр. справ.

В Еспанії кипить.

МАДРИД, ПАТ. У Монфорте поліція сконфіскувала сто бомб і кілька тисяч крісових набоїв. У Кадиксі придержали вантаж 10.000 сталевих плит. Здогадуються, що ними мали опанцирити вантажні авта. Кажуть, що в Кадиксі бачили Троцького.

Конфлікт між центральним і катальонським урядом загострюється. Президент Катальонії у письмі повідомив еспанського премієра, що він не має права мішатися до справ Катальонії. Еспанська преса домагається енергійних заряджень проти катальонських „сепаратистів".

Українців у Румунії все менше.

Е. Якабфи у своїй статистичній праці, що вийшла 1923 р. у Луґоші, подає число *українців у Румунії на 1,032.136*. У книжці Ем. Д. Васіліва, що вийшла того самого року в Клюжу під наголовком „Сітуація демографіка а Романієї" число українців подане на 615.000.

На одну тисячу людей припадало в Румунії по обрахунках Якабфи 66 українців, а по рахунках Васіліва 36. Тепер показує народочислення з 31. грудня 1930 р., що *українців у Румунії є всього 460.000*, тобто лиш 26 від тисячі. Як видно, число українців у Румунії усе малів.

Число румунів подавав Якабфи на 670 від тисячі всього населення, а всіх національних меншин разом на 330 душ. Румун Ем. Д. Б. Васілів писав, що на тисячу населення було 703 румунів і 297 інших національностей. Та від того часу число румунів усе більшало, а національних меншин усе меншало. Дійшло до того, що при народочисленні 31. грудня 1930 р. було вже 730 румунів і лише 270 усіх меншинних народностей разом.

По народочисленні з 31. грудня 1930 р. між національними меншинами займають перше місце мадяри. Їх було 1,388.000 або 77 на тисячу (Якабфи подавав 1,822.942 або 116 на 1000). На другім місці стоять жиди. Їх було 31. грудня 1930 р. 829.000 або 46 на 1000. За ними йдуть німці з числом 775.000 душ або 43 на 1000. *Четверте місце припадає українцям*, пяте з числом 378.000 або 24 на 1000 болгарам. Москалів начислили 234.000 або 13 на 1000. Решта меншин у Румунії то серби, турки, татари, ґаґаузи, вірмени й інші.

Католицький священик вернувся з Радянщини до Америки.

НЮ ЙОРК, 10-вересня. (Вл. кор.) Бруклинський католицький священик Осип О. Ваґн вернувся недавно з Совітської Росії та описує свої враження в тижневику „Бруклин Теблет". Вони займають цілу сторінку дрібного письма в газеті; їх короткий зміст такий: Свящ. О. Раґн виїхав до Росії з групою подорожніх на відвідини. Вже в Осльо, в Норвегії, всіли на їх корабель два представники совітського уряду і перебули на ньому шість днів, аж до приїзду до Ленінграду. Вони мали переглянути всі пашпорти і розповісти про те, як подорожувати в Радянщині. Ніхто не смів висісти з корабля на совітську територію, коли не заплатив ще окремо 40 дол. попри всі інші кошти, які треба було заплатити ще перед виїздом до Радянщини. Один подорожний мав поручаючий лист до американського амбасадора і він зажадав звільнення від цієї оплати. Йому дозволили вислати телеграму до амбасадора, але коли не було на неї відповіди два дні, подорожний зрозумів, що телеграма не вислана і заплатив вимаганих 40 дол. Подорожним не вільно входити самим до приватних домів та перевідувати про життєві відносини. За ними слідять провідники з бюра подорожей „Інтуріст" і зараз завертають. Пильно пояснюють провідники про все, що ділося в ріжних палатах та церквах за царських часів, а не вільно спитати, як діється тепер в урядах за нової влади.

Хоч як пильно стережуть подорожних провідники, то все таки деколи можна дещо довідатись від ріжних людей, такого, чого не видно зверха. Провідникам не вільно брати від туристів ніяких нагород у грошах, мабуть на те, щоб вони не зложили грошей на втечу з Радянщини. Подорожні мусіли попришивати свої пашпорти в кишенях, щоб їх хто не вкрав. Американські пашпорти дуже пожадана річ і тому дехто складає літами рублі, щоб опісля дістати американський пашпорт — все одно, яким способом — коби лише при його помочі втекти з Радянщини.

При висіданні з корабля увійшов до нього урядовий совітський лікар і зайшов до їдальні. Тут почав виїдати все, що лиш попало. Подорожні зрозуміли, що в державі мусить панувати страшний голод, коли урядовець має такий вовчий апетит. Від стрічених довідалися, що останніми часами вмерло з голоду півтора міліона людей. Коли раз переходили попід одну фабрику, побачили робітників, що тримали під пахою бохоня хліба. Довідалися, що це їх заплата за цілоденну роботу. Деінде платять також і грішми, але так, що за них не можна купити хліба. Припаси в крамницях Торґсіну часто гниють, бо нема кому купувати.

Релігія в засаді дозволена в Радянщині, але як хто до неї признається, не дістає хліба, а урядовець тратить службу. Норвеський консуль відраджував одному подорожному відвідати католицького священика в Ленінграді, щоб не наразити його на спеціяльний нагляд і допити про ціль відвідин чужинця. Найбільшим щастям подорожних було, коли всіли на корабель з поворотом до Америки і знайшлися на нейтральних водах.

Волинські Торги.

Волинь, 24. IX. 1934.

I.

Авторові цих рядків довелося побувати на Волинських Торгах, на цій 5-ій з черги господарській імпрезі на Волині.

Загальне враження? Гарний парк Любомирських, який не швидко очухається після „торгових" гостей. Вхідна брама під соломяною селянською стріхою. Перші павільони праворуч теж мають на собі трохи нашої соломи. А далі маячіють уже серед дерев павільони ріжного стилю або без усякого стилю.

Але про них потім.

II.

На хідникү біля вхідної брами і здовж паркану сотні людей. Майже всі — наші, переважно сільська молодь з передмість і ближчих околиць. Але ось — і інтелігенти. Між ними — члени ради й агроном філії „Сільського Господаря" в Луцьку та кількоро селян із Луччини, а поруч ще кількох луцьких інтелігентів, що вже нічого спільного з сільським господарством не мають.

Чи ці селянські й міщанські маси прийшли на торги? Ні, вони лиш ходять сюди й туди та заглядають поза паркан. Чому? На це питання годі дати тут відповідь.

Зате крізь браму переливаються урядові гуртки — сільських школярів, ґімназистів, якихось організацій, залізничників і т. д.

III.

Входимо на територію Торгів. Директор інж. Скупень невпинно метушиться. А все довкола таке мляво-байдуже! Ця млявість на цілому терені торгів, у всіх павільонах. Настрій сонний. Ніхто не виривається дати якесь пояснення. Неначеб боячись порушити мовчанку (а може й сон) доглядачів поодиноких стійл, наші селяни ходять майже на пальцях і шепчуть тихо-тихо.

Особливо цей настрій нірвани панує в урядових стійлах — повітових соймиків і ріжних фахових шкіл.

Зате приватні підприємці, особливож ті, що привезли ріжні чудодійні речі, як клей до шкла, пасти до стертих зеркал і т. д., аж занадто „натхнені" й голосномовні. Біля них та біля столів з ріжними жіночими прикрасами й цяцьками жіноцтво тане від захоплення.

IV.

Ось павільон I.

Соя, кошикарство, полотна, вишивки. Група наших селян, витягаючи обережно шиї, зазирає здалека на столи. Врешті осміюється і хтось ставить запит про сою. Доглядач стоїть, як мур, — ані пари з рота. Видно, що українська мова не настроює його до відповіді. Зате поруч (стійло соєвих переторів) й питання якихось інтеліґентов ллються ввічливі пояснення чистою російщиною...

Далі та сама нехіть до відповідей на запити українською мовою. Доглядач стійла кошикарства з Клевані зовсім не відповідає селянам. До відповіді змусив його один інтеліґент-українець, але очевидно, відповідає він по польськи. Далі вже наші селяни ні про що не питають (крім павільону льнярства й перерібки вовни) та проходять поруч експонатів мовчки. Очевидно, вирішили, що торги не для них.

V.

А всеж таки значну частину відвідувачів Торгів (назагал було небагато) складають українці. Може тому, що була звичайна неділя і „репрезентаційних" інтеліґентів не було.

Селянська маса й добір експонатів витворювали враження, що ми на якомусь незвичайному волинському ярмарку: українські маси, українські продукти, а крамарі — чужі. Це враження доповнило ввечорі чудове попурі з українських пісень.

Бракувало хіба ліри...

VI.

Ґазетні заповідження, що 5-ті Волинські Торги матимуть реґіональний характер і мету показати купецькому світові продукцію Волині та змусити купців до експорту, підтвердилися, але дуже своєрідно.

Експонатів центральних польських фабрик майже зовсім не було. Навіть рільничих машин і знаряддя. Крім кількох плужків, культиваторів та окремого павільону „Альфа-Ляваль".

З живини тої неділі можна було оглядіти ...лика з двома поросятами, 2 качки (словами: дві), кілька курей кармазинів сумнівної чистокрівности й кілька кріликів, які не мали найменшого бажання показуватися публиці. Здається, що й усе.

Бо для тваринної продукції були призначені спеціяльні дні.

Рослинна продукція представлена хаотично. Окремі окази могли притягнути увагу дрібного продуцента, але їх маси, яка казалаб про культуру Волині й моглаб спинити на собі увагу купця, не було. І далебі, годі було собі уявити, щоб моглоб спокусити якогось експортера. Очевидно, вина в цьому не дирекції, а продуцентів.

Характеру дрібного ярмарку надало Торгам і те, що здається, великі землевласники цими Торгами не зацікавилися. Українське селянство, яке складає 80 відс. населення, теж участи в них не взяло. Отже вісю Торгів мимохіть стали маєтні продуценти — соймики, ріжні школи, вязниця, „Мацеж Школьна" і т. д.

З українських промислових фірм узяла участь О. Левицька — „Елеґант". Стійло в головному павільоні, досить імпозантне.

VII.

Увагу українців мусіла звернути на себе продукція українського народнього промислу. Але одночасно викликала й сум. Українець має враження, що зібрано тут усе найпримітивніше: полотно — найгрубше й найгірше, вишивки — первісні, гончарство — ярмарочне, а деревляного промислу й кушнірства ми таки й не зауважили.

Ще були волинські „килимчики" (ріжнокольорові полотнища), але, здається, випродуковані неукраїнськими руками або під неукраїнською кермою. Що могли вони викликати, крім почуття огірчення? В такому „волинському" килимчику ви бачили разячу мішанину мотивів і барв — волинських із закопанськими, ловічськими і т. д.

З цього наука: національного промислу не слід підроблювати; лише люди дотичної національности можуть відчути рідні мотиви і смак свого народу та відтворити його в народньому промислі, але ніколи — чужі люди. А тимчасом нашим народнім промислом і мистецтвом аж занадто ревно займаються польські інтеліґенти

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 30. ВЕРЕСНЯ 1934.

ЯРОСЛАВ ПАСТЕРНАК.

Новий чинник

в українській археольоґії.

З приводу інавґурації нового шкільного року у Богословській Академії.

Сьогодні це вже загально признаний факт, що передісторична археольоґія займає зовсім самостійне, визначне місце у великій групі історичних наук. Її відношення до них таке, як джерела до ріки, з якого вона бере свій органічний початок та постійну, головну піддержку. Зокрема історію з її нераз сумнівними, непевними джерелами підсилює археольоґія хронольоґічно певними висновками, добутими з досліду безпосередніх свідків даних подій, а проcліджені нею культурні структури мають звичайно рішаючий голос на випадок розбіжности історичних джерел.

Із сказаного виходить, як це незвичайно важно раціонально добувати матеріяли, що на підставі їх та обставин, серед яких вони находяться, археольоґ відтворює наглядний, можливо всебічний образ матеріяльної культури й способу життя передісторичних народів. Ці матеріяли добувають учені серед ріжних обставин і вони в більшости випадків рішають про їх наукову вартість.

Найцінніший є безперечно матеріял, придбаний lege artis систематичними розкопами; за них повинні братися лиш фахівці. Одначе не зовсім без ціни є й більшість археольоґічного матеріялу, який зберігається по музеях, а находять його зовсім випадково при ріжних земляних роботах. Передусім помножує він матеріял до наукового опрацювання, відтак не тратить ніколи своєї топографічної вартости, бо всеж це поважний причинок до картографічного опису окремих культур та до досить проблематичних ще досі спроб передісторичної антропо- і демографії.

Очевидно, що тут усе вже залежить від самих принагідних добувачів матеріялу, наскільки він буде для науки придатний. Рішає при цьому їх підготовка, стан обзнайомлення з існуванням окремої науки про старовину, її ціль та методи праці.

Майже весь археольоґічний матеріял добувають на селі, тому обовязок повчити селян-добувачів про його значіння та вартість для нашої історії та культури; цей обовязок лежить майже виключно на сільській інтеліґенції як головнім виховнім чиннику народа. У першу чергу священик та учитель можуть це зробити. Одначе вони мусять перш за все самі цього навчитися і це зрозуміти.

І тут причина факту, що вже отсе третій шкільний рік йдуть виклади з археольоґії України та Палестини у програмі викладів на фільософічнім виділі Богословської Академії у Львові, цього одинокого нашого на західніх землях університету, уфундованого щедрою рукою Його Ексцеленції Митрополита Шептицького.

Автор цієї статті склав проект таких викладів. Вони піднесуть освітній рівень будучих священиків та належного їм престіжу як учителів народу на кожному полі.

У той спосіб вийшли з Богословської Академії вже два випуски молодих священиків, разом яких 90 душ, з першою досі у всіх трьох галицьких епархіях археольоґічною підготовою.

Та вона не тільки теоретична. Богословська Академія влаштовує щороку археольоґічні екскурсії для розкопів у терені, де беруть участь богослови під проводом автора. Підчас розкопів, які тішаться завсіди великою підтримкою місцевого духовенства, беруть слухачі діяльну участь з рискалем у руці. Тим набирають вони практичного знання, необхідного для кращого зрозуміння викладів та для успішної праці в терені, коли зайде конечна потреба негайно рятувати відкриту випадком памятку.

Перша така екскурсія була в осени 1932 р. до [illegible] у Товмаччині, де треба було прослідити загрожений каменоломом цвинтар з XV. ст. Вислідом її було ствердження факту, що так зв. підплитових гробів княжої доби, де нагробна плита є присипана землею, уживали аж до XV. ст., а так само довго переживались і бляшані вже (не дротяні, як за княжих часів) так зв. есоваті завушниці. Піся того, у XV. ст. нагробної плити вже не присипали землею та стали класти на ній написи.

Метою другої екскурсії були Залісці біля Ходорова, де каменолом теж поважно загрожує великому селищеві так зв. липицької культури з початку римської доби (I—II. ст. по Хр.). Там пощастило знов найти перше досі погребище, приналежне до селища цієї ґетської культури, що прийшла до нас зі Семигороду через Буковину.

Третя екскурсія могла прослідити широко розкинене підплитове цвинтарище XIV. ст. в Осталовичах біля Перемишлян та розкопану першу в нас досі трацьку скелетову могилу з початку залізної доби (коло 800—700 до Хр.) у Яблонові, коло Янчина.

Останній екскурсії на весну цього року припала до розкопання неолітична, мабуть тілопальна могила у Дусанові перемишлянського повіту.

Археольоґічний матеріял, добутий фінансованими через Богословську Академію екскурсіями зберігається у новозаложенім її музею як показовий матеріял до викладів та засновок необхідного при високошкільній катедрі археольоґічного кабінету.

Таким чином зявився на полі української археольоґії новий, дуже сильний чинник: виховується нове покоління духовенства, яке поруч теольоґічну високу освіту винесе з мурів Богословської Академії ще й нове теоретичне й практичне знання рідньої старовини, вже необхідне сьогодні при культурно-освітній праці на селі та конечне до відповіднього, наукового добування нових матеріялів для української археольоґії.

А знов виклади з археольоґії Святої Землі, ілюстровані вислідами найновіших тамошніх археольоґічних розкопів, дають йому у руки сильну зброю, незбиті річеві докази для оборони тих великих правд, які духовенство проповідує народові у церкві.

—o—

Результати такі: на ці чудерпацькі витвори буцім „волинського" народнього промислу не хотіли дивитись ні поляки, ні українці, ні інші. Бо — були це несмачні карикатури.

Але, щож ви зробите! Польський інтелігент на Волині „почувається в силі" розвивати нашу культуру, кермувати нашою народньою творчістю, продукувати предмети нашого народнього промислу і т. д.

А найгірше: не бачить, що з цього виходить!

VIII

Після перегляду Торгів-вистави робиться трохи ніяково. Вложено дуже багато праці. Була добра мета — прислужитися збутові (з цією метою і змінили характер Торгів), а висліди дуже малі.

Можна категорично твердити, що Волинські Торги збутово-торговельних наслідків не матимуть. І не хочеться згадувати про оголошення в часописах, що, мовляв, кожний господар може вигідно продати на них свої продукти.

Яким чином? Адже ж купець не бачив цілої скалі волинської продукції, а продуцент — купця.

Тому-то Волинські Торги мали характер не торгів, а „регіональної" хліборобської вистави і то в маленькому розмірі: була там продукція польських самоурядів, шкіл та організацій, але не було продукції основної на Волині української маси.

Чому? — це інше питання.

IX

Тут скажемо лише дещо.

Навіть не дуже спостережливий глядач напевно зауважив на Торгах у Рівному, що за господарською метою крилася якась інша, яка вносила в господарську імпрезу дисгармонію, викривлювала її і перешкоджала осягненню намічевої мети.

Словом, зза господарського паравану аж занадто виглядала політика: перемішати національні маси, збити їх в одно місиво, змусити відчути чуже своїм і навпаки та використати їх для певного виховання.

І власне це попсувало господарську імпрезу. Бо кожний за свої гроші хотів чи хоче побачити щось корисне, або зробити добрий інтерес, але не бути матеріялом якихось експериментів, що нічого спільного з господарством не мають.

І поки хвостик цієї політики буде виглядати зза господарських павільонів, Рівенські Торги наміченої мети — підняти хліборобську культуру та довести до налагодження збуту волинських продуктів — не осягнуть.

Кажемо про це тому, що в першій черзі тратить на цьому наша хліборобська маса, яка бажає належного збуту і без нього жити й розвиватися не може.

Крім сказаного, ще одно кидалося в очі на Волинських Торгах. Припустимо, що якісь експортери зацікавилисяб продуктами нашої хліборобської маси: збіжжам, живиною, яйцями, овочами, городовиною і т. д. Але якби вони після торгів могли порозумітися з цією міліоновою масою та як доконалиб трансакції?

Ясна річ, що такі порозуміння і трансакції з поодинокими дрібними продуцентами не переводяться. Їх можна доконати лиш через такі хліборобські організації, як „Сільський Господар". Отже доки наші маси не будуть обєднані у своїй хліборобській організації, то й найкраще зорганізовані торги-вистави бажаного результату не дадуть і збут буде такий, яким він є сьогодні.

Політичніж імпрези в роді „дожинків", що нічого спільного з волинським хліборобством не мають і не випливають з народньої традиції (хіба, що пригадують селянинові часи кріпацтва), лиш відштовхують українські маси від такої корисної імпрези, як торги-вистави.

Ревеляції польської преси про співжиття є просто наївні. Хіба танок кількох пар молодих хлопців та дівчат є доказом співпраці? Та ще на господарському полі?

X

Проте ігнорація такої імпрези на Волині, як торги-вистави, свідчилаб про нерозуміння наших хліборобських і взагалі господарських інтересів. Ми, волиняки, не можемо казати, що торги нам непотрібні, але — потрібні лиш при відповідній їх організації та при належній організації цілого хліборобського стану, зокремаж його дрібного промислу.

Волині дуже потрібний культурний зріст і збут продуктів, а для цього й вистави та ярмарки, але справді — реґіональні, себто українські.

Та самих міркувань і домагань за мало. Колиб ми, українці, організовано й масово брали участь у цих торгах з усім тим, що ми маємо, то ці торги само собою набралиб українського характеру і булиб нашими торгами.

Чи не слід би перевірити своє становище до згаданих торгів?

Senex.

Теперішній Карльсбад.

Вимовні дати і цифри з минулого й теперішнього

Карльсбад, у вересні 1934.

Мабуть економічна світова скрута вже перебула свою переломову стадію. Бо тільки цим і можна пояснити собі збільшення відвідин чехословацьких люксусових купелевих околиць чужинцями. Під цим оглядом дуже цікаві можуть бути спостереження з Карльсбаду.

Карльсбад „знайшов" з кінцем 14. століття король Карло IV. припадково підчас ловів, але плянове зужиткованння лічничих джерел та переведення статистики відвідувачів почалося тільки з року 1851. Того року Карльсбад відвідало коло 5.000 душ. У році 1866. кількість відвідувачів раптово спадає. Причина — війна Австрії з Італією. Перед світовою війною найбільше відвідувачів було в році 1911. Кількість їх доходила до 70.000. З цього часу відвідини Карльсбаду чужинцями починають все зменшуватися. В липні року 1914, в часі проголошення світової війни в Карльсбаді було коло 50.000 гостей, а за кілька днів він був уже порожний. Після закінчення війни, а головним чином, почавши з року 1923, кількість відвідувачів Карльсбаду збільшується і доходить у році 1928 знову до 70.000, щоби до року 1933 спасти до половини цього числа. Цей рік може піднести цю суму до 40.000 душ.

Цікаво, що коли попередніми роками, особливо перед світовою війною більшість лікуванців походило з Росії та Америки, то останніми часами з Америки приїздять одиниці, а зі СССР. — тільки Літвінови та їхні свояки. Зате тепер більшість карльсбадських гостей походить з Румунії та Польщі. Правда ще й тепер тут справжній Вавилон: кого в Карльсбаді тільки нема, але сусідів Чехословаччини зі сходу всетаки найбільше. Коли чуєте на вулицях або коло джерела голосну, „розмашисту" розмову чоловіків, коли бачите „париські" фарбовані обличча жіноцтва, Ви ніколи не помилитеся, коли будете думати, що це румуни. Громадянам Польщі також не бракує фарб і східнього темпераменту, але вони роблять все на „панський лад".

Мимоволі нас зацікавило, чому саме поляків та румунів, порівнюючи з іншими народностями, так багато в Карльсбаді? На основі засягнених інформацій виявилося таке: У цьому році чеськословацький уряд підписав договір з польським урядом, на основі якого Польща зобовязалася зменшити на пятину оплати своїм громадянам, які їдуть до чехословацьких купелевих місцевостей, а чесько-словацький уряд зі своєї сторони зобовязався за кожного купелевого гостя з Польщі купити там три бекони. — Один до трьох! як тут жартують. А щодо румунів — то думають, що, певно, СССР має намір повернути Румунії її золотий державний запас, який підчас війни був здепонований у Москві. Дехто ненароком згадує призвище Селецького...

Вулиці, доми, скали Карльсбаду й околиць прикрашені мармуровими таблицями про побут визначних гостей. Побували тут: Шіллер, Ґете, Бетовен і цілий ряд інших знаменитостей. Повно коронованих осіб і звичайних смертників. Ось при головній вулиці висить таблиця, яка з подякою оповідає, як селянин Єршов, костромської губ., пішки прийшов сюди, щоби позбутися докучливої недуги. На протилежній стороні міста, на високій скалі „Оленів Скок" з кущів визирає постать Петра І., а під нею цілий реєстр його близьких і далеких кревняків. Недалеко внизу пишається побудована ним православна церква.

Знає Карльсбад і українців. Місто уфундувало мармурову таблицю Розумовським. Тут відбувся перший зїзд українських дипльоматів і політиків. Тут пройшов цілий ряд нарад та конференцій. Не одна цінна праця була написана нашими діячами також у Карльсбаді.

Як раніше, так і тепер у Карльсбаді від джерела до джерела снуються ріжні політичні нитки та нитки політичних інтриґ.

Д. Вук.

Заходи до „спулжиця".

(Допис із Тернополя.)

Минулого тижня заїхав до Тернополя на гостинні виступи п. Антоні Станкевіч, учитель з Дрогобича і голова тамошнього „Хшесьціяньскего Польско-Українськего Звйонзку", політичної організації на зразок відомої краківської „Польско-Рускей Зґоди". Зголосився він у тутешньому старостві, відбув наради з політично-поліційними чинниками, що вказали йому на двох людей, з якими той, на тернопільському терені і в краю нікому незнаний панок, мав негайно скомунікуватися. Першим був п. Андрій Коблюк, нотаріяльний кандидат, що вже передше знюхався з місцевими польськими чинниками, при помочі яких сподіється вскорі одержати нотаріят. В українському громадянському житті не брав він ніколи і не бере ніякої участи і очевидно, не має теж і ніякого громадянського значіння. Другим був старенький адвокат д-р Іван Калин, відомий хіба з того, що на засіданні воєвідського самоуправного виділу в лютім ц. р. голосував демонстраційно за відкиненням вповні узасадненого протесту українських виборців проти міських виборів у III. виборчій окрузі в Тернополі. І цей старенький подвижник „спулжиця" теж без усякого громадянського стажу і значіння. Головним аранжером став п. Коблюк, уложив разом з урядовцем зі староства п. Адамом Гарасимовичем список українців, що їх належало запросити, а навіть ходив особисто до деяких українців на державній службі, взиваючи їх, щоби конечно явилися на збори, на які запрошено сто кількадесять наших людей.

Такі збори відбулися дня 19. вересня ц. р. в 7 год. веч. в салі нарад тернопільського маґістрату. З українців явилося кільканацять осіб, крім трьох, самі залежні державні урядовці, що бояться своєї тіни і прийшли страха юдейска ради, або в надії здобути посаду. Один старенький адвокат, один нотаріяльний кандидат та один учитель гімназії Рідної Школи — теж раді при тій нагоді щось заробити чи дістати посаду. Всі вони на купу дуже далекі від українського громадянського життя. З поляків явилося теж кільканацять осіб, майже поголовно самі державні урядовці. Назагал люди, яким здається, що на новій організації зроблять добрий інтерес і карієру.

Акушером при породі того ненормального новородка був згаданий п. Коблюк, що отворив збори відповідною для таких пологів промовою. Провід нарад обняв гімн. проф. Станіслав Шолайський і дав голос п. А. Станкевичеві, що прочитав і дещо пояснив статут нової організації під назвою „Хшесціяньскего Польско-укр. Звьонзку". В дискусії промовив перший (по укр.) гімн. проф. Пилип Гайда, що головну причину відсутности співжиття бачить у браку посад у державній службі для української інтеліґенції та може за гострім трактуванні української молоді. Має однак надію, що відносини поправляться і тому заявляється за новою організацією. Опісля промовив залізничий урядовець п. Ян Тустановський, що радив розпочати „спулжице" вже від відповідного виховання дітей, як це започатковує „Льоп". Більше охочих до дискусії не було і хрестини вскорі покінчено. У метрику записано тільки кумів — себто тимчасову управу нової організації, до якої увійшли від присутніх поляків: гімн. проф. Станіслав Шолайський, нотар Йосиф Прашіль, проф. уч. семин. Людвик Любельський і зал. уряд. Ян Тустановський, а від українців: д-р Іван Калин, Андрій Коблюк, Пилип Гайда і Адам Гарасимович. Про останнього слід згадати, що перед кількома роками, на приказ старости п. Маліцького творив тут разом з послами з ББ Бачинським і Яворським Русску Аґрарну Партію і став її секретарем та головним аґітатором і організатором. Рівночасно був активним протектором Общества Качковського. З того всього буквально не вийшло нічого і він тепер знова на приказ старости змінив свою московську вивіску на українську. Але і з цієї зміни вивіски, як і з цілої нової імпрези теж не вийде нічого.

Відмовне становище Польщі до східного пакту.

ЖЕНЕВА, 28. 9. ПАТ. Вчора мін. Бек передав мін. Барту документ з відмовною відповідю підписати східний пакт. Документ складається з шістьох сторінок машинового письма. Його наголовок звучить: „Зміст розмов репрезентантів польського і французького уряду у справі проекту східного пакту, а в першу чергу розмови мін. Барту з мін. Беком у дні 7. вересня ц. р.“. Документ складається з двох частин. Перша вичисляє підписані вже Польщею договори з метою вдержати мир у тій частині Европи, а саме: договір про ненапад з Німеччиною і СССР.

Друга частина пригадує погляд польського уряду на східній пакт, зясований уже підчас переговорів з французьким амбасадором у Варшаві і підчас півторагодинної розмови мін. Бека з мін. Барту в дні 7. вересня ц. р.

Відповідь підкреслює труднощі погодити засадничу лінію польської закордонної політики зі сформульованим проектом французького уряду про договір взаїмної допомоги.

В Женеві кружляють поголоски, що текст відповіди польського уряду не оголосить доки її не розгляне французький уряд. Політичні кола в Женеві вважають доручений документ відмовною відповідю Польщі підписати східний пакт. Одночасно сподіються, що Франція відступить тепер від свого проекту східного пакту. Здогадуються, що Франція вдоволиться тепер дальшим затіснюванням взаємин з Москвою.

—o—

5 тисяч фунтів динаміту для комуністів.

ГАВАНА, 28. 9. ПАТ. Поліція перехопила коло 5 тисяч фунтів динаміту, призначеного для комуністів на Кубі. Тому поліція арештувала 7-х членів терористичних організацій, які в останніх днях виконали кільканацять динамітових замахів.

В. Британія згодилася на спільну заяву.

ЖЕНЕВА, 28. 9. ПАТ. Англійський уряд погодився на спільну заяву В. Британії, Франції та Італії в справі непорушности Австрії. Ця заява, яку запропонував мін. Барту, обмежується до потвердження політики цих держав у справі незалежности Австрії згідно зі заявою 17. лютого ц. р.

БЕРЛІН, 28. 9. ПАТ. До тієї заяви німецьке інформаційне бюро подає такий коментар: Три великі держави по довгих переговорах враз із державами Малої Антанти в справі Австрії повторили свою заяву з 17. лютого ц. р. Цей факт віддзеркалює найкраще політичні труднощі, що їх спричинили суперечні інтереси тих держав. Ця заява не вразила Німеччини, бо від неї не загрожує незалежности Австрії ніяка небезпека.

Жінка, що проповідує любов ближнього.

Відчит І. Гаранд у Львові.

Одного ранку дістаємо друковане запрошення: пані Ірина Гаранд з Відня говоритиме „Проти расової ненависти та людської нужди“. В одній салі готелю „Жоржа“ зібралось кільканайцять журналістів. Не всі знають прелегентку і йдуть усякі здогади, яка мета такого відчиту. Прелегентка 30-літня гарна жінка, сидить за столиком і прохає вибачення, що говоритиме сидячи, бо нездужає. Вона звертається з проханням до представників преси допомогти їй у такій простій справі. Нехай журналісти вряди-годи пишучи пригадають читачам, що всі ми люди, що всі, без огляду на расові, національні та партійні ріжниці, любимо свою вітчину, хочемо виховувати своїх дітей на якнайкращих громадян і що всі не тільки маємо в собі почування любови, але і ненависти.

Саме оця ненависть є першою причиною нинішнього хаосу в Европі і сумних перспектив на майбутнє.

ПРОСТІ, ЄВАНГЕЛЬСЬКІ ПРАВДИ.

Звичайні, прості, євангельські правди. Прелегентка дійшла до них ріжними переживаннями ще змалку. Коли говорить про це, нема ні в її тоні, ні в аргументах, ні навіть несвідомих порухах нічого з месіяністичного патосу, вічевої демагогії, напамять вивченої фразеольогії. І. Гаранд видає у Відні маленький часопис „Справедливість“, який розходиться по всьому світі і творить малі, скромні осередки людей доброї волі. До товариства заснованого з її почину належать люди всяких партій, віроісповідань і кляс. Вони сходяться на одній спільній площині: любови ближнього. В Австрії є в такому товаристві 25.000 християн і 3000 жидів.

І. Гаранд християнка-католичка, з німців: саксонця й австрійки. Вона говорить із болем про події в Німеччині і впевняє, що не всі тамошні німці — націонал-соціялісти. Вірить у досвід історії: ненависть не зродила ніколи нічого іншого крім ненависти і ніяка війна не поправила досі співжиття між народами. Ніхто не вибирає собі батьків: ніхто не повинен терпіти з тої звичайної причини, що вродився членом такого віроісповідної громади або нації. Чому люди, що кохають свою батьківщину і працюють для неї не розуміють, що ті, яких вони ненавидять — мають таку саму любов і живуть такими самими ідеалами?

В ОБОРОНІ ЗАГРОЖЕНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ.

Всі ми живемо від дитячих літ ріжними ресурсами: важко нам визволитись від них. Один із найсильніших — ворожнеча до ріжних людей, що не належать до нашого гурту. Причина сучасної нужди в Европі, головно в ненависті. Першим обовязком европейців повинно бути: не допустити, щоб люди вмирали з голоду. Це ганьба нашої цивілізації, що тяжить на нас усіх і ворожить Европі сумну будуччину. Европа або відчує свою солідарність або розвалиться як зігнила будівля.

Не знаємо, як глибоко сягає вплив прелегентки у нинішніх часах. Вона їздить з міста до міста з відчитами і певно, що лишає скрізь якнайкраще враження. Зі зворушенням пригадує, що в Норвегії, куди вибирається тепер, один священик відмовився курити, щоб усі гроші, які витрачав на тютюн, віддавати на підтримку її руху. Довідуємось, що цей рух не має таких претенсій як напр. діяльність основника „Паневропи“ Куденгове, що звертається головно до еліти. П. Гаранд звертається головно до середньої кляси, людей скромних, тихих і впевняє, що на деяких своїх відчитах у Відні має півтора тисячі людей: дрібних урядовців, реміснчиків, робітників.

Справоздання з такого відчиту не дає ні трохи поняття про ту незвичайну природність і теплу щирість, з якою прелегентка торкається таких важких питань. Вона має незвичайно ясну голову і сила фактів, якими обороняє свої погляди не затемнює ясного її викладу ні простих, наче „несучасних“ ідей.

Порозуміння між вуглекопами і власниками копалень.

ЛЬОНДОН, 28. 9. ПАТ. Вчора дійшло до порозуміння між вуглекопами і власниками копалень у полудневій Валії. Покличуть мировий суд з трьох арбітрів, який назначить міністр гірництва і праці. Вуглекопи рішились занехати страйк 1. жовтня ц. р. Висоту заробітків означуватиме мировий суд. Якщо суд підвищить заробітки, то ця підвишка буде обовязувати вже від 1. жовтня ц. р.

—o—

Перед кривавими заворушеннями у Франції.

Єднані соціялісти і комуністична партія видали поклик до масових вуличних демонстрацій починаючи від дня 11. жовтня ц. р. на знак протесту проти задуманої основної зміни державного ладу. Одночасно домагаються розвязання парляменту і розписання нових виборів.

У відповідь союз французьких комбатантів, який обєднує 3 міліони членів, рішився уладити в тім самім часі теж демонстрації, щоби виявити довіря до уряду Думерга. Тому політичні кола сподіються, що підчас тих демонстрацій дійде до кривавих боїв і вуличних заворушень. Преса взиває уряд, щоби не допустив до кривавих боїв.

КРИВАВІ СУТИЧКИ В ПАРИЖІ.

ПАРИЖ, 28. 9. ПАТ. Минулої ночі в Парижі дійшло до стрілянини між комуністами і членами правих організацій. Три особи тяжко ранені, які перевезено до шпиталю. По приході поліції учасники повтікали.

200 проц. податку на хліборобів.

МОСКВА, 28. 9. ПАТ. Оголошено декрет на основі якого наложено на хліборобів, які ведуть самостійно господарство, одноразову данину у висоті 200 відсотків податку. Ця данина має бути репресією на хліборобів за те, що саботують доставу збіжа для держави.

Італія сягає по Абісинію.

Серед політичних і дипльоматичних кол у Парижі кружляють сенсаційні поголоски, що італійський уряд задумує обняти протекторат над Абісинією. Італія не злякається навіть збройної інтервенції. Кажуть, що до війни з Абісинією дійде вже в листопаді ц. р. після закінчення переговорів між Францією та Італією. Ці поголоски підтверджують вістки, що Італія масово довозить зброю та воєнні матеріяли до своїх кольоній в Еритреї та Сомалі.

Кружляють поголоски, що Франція погодилася на пляни італійського уряду в Абісинії за уступки для Франції в її плянах в Европі. Одночасно на кордоні Абісинії сконцентровано численні відділи кольоніяльних військ Італії. Італія пояснює, що воєнні настрої в Абісинії постійно збільшаються і тому Італія мусить бути приготована на напади абісинських військ.

ЛЕТУНСЬКИЙ РЕКОРД.

ЛЬОНДОН, 28. 9. ПАТ. Молодий австралійський летун Джемс Мельрос, який вилетів з Австралії 20. вересня ц. р., осів нині в год. 7·18 вранці на летовищі Крейдон побиваючи рекорд Молісона на 13 годин, який виносив 8 днів 22 години. Рекорду Мельроса не признають, бо метою його лету не було устійнення офіційного рекорду. Зате Мельрос візьме участь у летунських перегонах Англія-Австралія.

—o—

ВИБУХ.

АХЕН, 28. 9. ПАТ. Вчора вечором в одній домі вибухнув газ, який спричинив пожежу. 4 особи тяжко ранені. Внаслідок вибуху вилетів з другого поверху 16-літній хлопець.

ЩЕ ОДИН ЧЛЕН ЛІГИ НАЦІЙ.

ЖЕНЕВА, 28. 9. ПАТ. Полуднево-американська республика Еквадор зголосила прохання приняти її в члени Ліги Націй.

РАДА ЛІГИ НАЦІЙ ЗАКІНЧИЛА НАРАДИ.

ЖЕНЕВА, 28. 9. ПАТ. Рада Ліги Націй закінчила нині свої наради. Рада висловила своє вдоволення тому, що республика Еквадор приступила в члени. Опісля Рада обговорила справу розміщення асирійців з Іраку. Франція і В. Британія погодилися поселити асирійців в західній Африці. 2.000 асирійців оселено в Сирії. Крім того Рада приняла звіт у господарських справах. Після того закінчено засідання Ради.

Сумний прояв.

Пишуть нам:

В Баківцях, пов. Бібрка, парцелює двір до 600 моргів землі з лісом. Парцеляцію переводить банк: „Товажиство Земске" (акційна спілка), якого справи веде Ян Заленскі, зам. у Львові (вул. Шайнохи ч. 31.). І цікава річ, що до купна приступають без перешкоди поляки й жиди (останні зі Стрілиськ), а для українців поставлено зовсім іншу мірку. А саме коли який греко-католик зголоситься до купна, то йому ставлять за умовину — зміну обряду. І на те, аби могти купити за свої гроші землю, змінило вже свій рідний обряд багато наших людей, м. ін. Андрій Дейнега (аґітатор до купна поля й одночасно до зміни обряду), Олекса Березовський та ін. Дехто змінив з тією метою обряд, але покищо до цього не признається, зберігає це до якогось часу в тайні...

Нотуючи цей сумний прояв, сподіємося, що українська інтеліґенція, зокремаж наше духовенство буде цьому переходові своїх парохіян протиділати.

ПО ШИРОКОМУ СВІТІ.

— У Дісельдорфі лютує пошесть дитячого паралїжу. В одній дільниці замкнули школи і захоронки на три тижні.

— На Північнім морю недалеко Терчелінґ затонув корабель з деревом, який їхав до Англії. Моряків вирятував шведський корабель.

— Еспанський уряд вивласнив 10 тисяч гектарів землі на рільну реформу від еспанських князів.

— У Відні вломилося до маґазинів Гаймвери кільканацять соціял-демократів і забрали кілька крісів та одностроїв. У погоні схопили 7-ох учасників.

— У Блімбах, коло Сальцбурґу, трьох молодих людей, які втікали до Німеччини, вбили одного жандарма, а другого тяжко зранили.

— Американський амбасадор у Москві Буліт виїзджає на днях до Злучених Держав на відпустку. Кружляють поголоски, що Буліт виїздить тому, щоби поладнати перервані переговори між Злученими Державами і СССР у справі заплати воєнних довгів.

— Архимандрит Павло з Піюмені виголосив промову проти безбожників і зате засудили його на 3 роки на вигнання.

— У четвер закінчилися великі маневри чехословацької армії, на яких був присутній шеф ґенерального штабу французької армії ґен. Ґамелін. На маневрах арештували двох німецьких шпигунів і кільканадесять кільоґрамів комуністичних летючок.

— На просторі твердинь у Льотаринґії арештувала французька влада Бухгаля, провідника пробоєвого відділу у басейні Сари за шпигунство.

— Большевицький уряд надіслав 100 тисяч єн японському урядові на допомогу жертвам тайфуну. Дотепер надійшло зі закордону понад один міліон єн.

НОВИНКИ

— **Новий поділ Львова.** З 1. жовтня входить у життя розпорядок президента м. Львова про новий поділ Львова. Касують дотеперішній поділ на 9 адміністраційних округ, а настановляють 6 округ. Нові міські дільницеві уряди переберуть діяльність дотеперішніх міських дільницевих урядів. Справи, необняті царинок діяння тих урядів, полагоджуватимуть безпосередньо відповідні виділи.

— **Знижка цін нафти.** Рафінерії нафти обнизили від 10. вересня ц. р. ціну нафти у гуртовій продажі на 20 проц., а в роздрібній продажі пересічно 8 сот. на одній літрі. Купці обов'язані помістити в цінинку роздрібну ціну літри нафти.

— **Пошестні недуги лютують.** У селі Яблониці повіт Надвірна занедужало 28 дітей на шкарлятину і червінку. Також у селі Яворові занедужало кільканацять дітей на червінку. Науку в школах перервано. В рогатинськім повіті теж занедужало кільканацять дітей на червінку. Кілька шкіл замкнено на 2 тижні. У Ходорівщині лютує пошесть шкарлятини і дифтерії.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Ґеніяльний проєкт.

Час до часу „Курієр Львовскі" має добрі помисли. В нинішніх часах, часах крізи і яловости думки, направду приємно вчути щось нового, занотувати якусь нову ідею.

В 267 числі „Курієра Львовского" є стаття на тему пропамятних таблиць на мурах чи місцях, де колись жили визначні мешканці „вічно вірного города". Отже на перший вогонь камениця „Просвіти". Там жив довший час князь Юзеф Понятовскі. Причіпитиб там таблицю, щоб львівський „чічероне" не потребував зацукуватися.

— А це, що за старушка? — питають, наприклад, якісь загграничники.

— Це камениця, в якій жив князь Юзеф Понятовскі, як на це вказує таблиця. Напис на горі зовсім новий, а середина нецікава.

І справа з „Просвітою" покінчена.

Але що буде говорити „чічероне", це друга річ. Нехай собі вже що хоче говорить, будуть таблиці — самі за себе скажуть!

Проєктом „Курієра Львовского" можна тільки радіти. Він не лиш тим цікавий, що новий, але й тим, що дає однакові користи і полякам і нам. Вже давно чогось такого не було і тому таке воно приємне, таке багатомовне, бо дає надію, що в майбутнім неодно зміниться на ліпше. Адже навіть „Курієр" (краківський ще ні) пропонує щось, що і ми можемо без застережень прийняти.

Браво! Тільки так далі!

Не знаю, чи мав це на думці „Курієр", але думаю, що так:

Створити спільний українсько-польський таблицевий комітет, що занявсь би розслідом історичних памяток та причіпленням на них відповідних таблиць. Коли навіть і нема вже будинку, то бодай на місці, де він був.

„Курієр" подає цілу низку таких місць та назвищ і має рацію. Я подам від себе теж кілька і теж буду мати рацію.

На „Духовній Семинарії": „Тут жив (крім короткого періоду ексклюзії) Маркіян Шашкевич".

На подвірю св. Юра: „Тут стояв на кватирі гетьман Богдан Хмельницький в 1649 р."



На старім броварі, що вліз у святоюрський город від вулиці Городецької: „Площу під цей бровар продав жидам на власну руку особистий кухар кардинала Литвиновича і нічого йому за те не сталося".

На мурі Сакракерок: „Цю площу дістали в подарунку нинішні власниці від галицької митрополії за митрополита Куїловського".

На костелі св. Єлисавети: „Ця площа належала колись до маєтків св. Юра, юре кадуко перейшла на власність Австрії, а від Австрії дістало місто, а від міста римо-католики на костел".

На т. зв. касарні Фердинанда: „Цю площу дістав цісар на іменини від кардинала Сембратовича".

А потім нехай би комітет вдряпався на Високий Замок і поставив там якусь більшу таблицю. Адже князь Данило, Лев, Юрій і інші теж визначні львовяни! Можна булоб і мапу краю додати, орієнтувалаб загграничних гостей, а „чічероне" мав би дуже облекшене завдання.

Вкінці черга на сам „Курієр Львовскі". Байдуже, як і чим він ріжниться від колишнього „Курієра". Факт є фактом. На редакційній вивісці ще знайдеться місце на таблицю: „Тут працював десять літ Іван Франко".

P. S. Щодо частини святоюрських ґрунтів на „Кайзервальді", то комітет мусить здержатися з таблицею, бо ще справа невирішена...

Ґалактіон Чіпка.

— **Львівська хроніка.** Арештували Ґертруду Дептак, жінку шахтяря з Королівської Гути, що привозила до Львова пачковану з Німеччини сахарину. — У ресторані при Джерельній вулиці поранили ножами 24-літнього Н. Гімля. Забрали його до шпиталю. — Дирекція фабрики чоколяди „Бранка" заявила, що зі страйкуючих 320 робітників прийме назад 250, решту 70 не прийме, бо вони, на думку дирекції, мають лихий вплив на товаришів.

— **Краєва хроніка.** Суд у Чорткові засудив Івана Старощука зі Синькова пов. Заліщики на один рік вязниці за підпал своєї хати. — За зневагу влади ужиттям невластивих висловів у петиції до президента ап. суду у Львові засудив коломийський суд бувш. сен. о. Манугевича в Кут на 150 зол., Донігевича на 100 зол., а академиків Зелінського та Романського по 30 зол. — Золочівський суд засудив Онишкова та Хахулу по 6 літ вязниці за напад і постріленя нічного сторожа Цимбаліста. — У Сукелі (пов. Станиславів) повісився 9-літній Петро Мандрик у батьковій стодолі, бо хотів пізнати, чи така смерть страшна. Він вдусився. — У Станиславові почалася розправа проти ґрача „Ревери" Едв. Ґещинського, що підчас гри повалив ґрача „Раз-два-три" Бентковського та зломив йому обойчик.

— **Продав жінку за 300 зол.** У селі Гуляки Перші недалеко Варшави 40-літній Станислав Анджеєвський продав свою жінку Каролину старшому кілька років Янові Руцінському. Новий муж Каролини Ян Руцінський своїм знущанням довів до того, що нещаслива жінка повідомила прокуратора у Седльцах. Прокуратор занявся цілою справою.

— **Залізнича катастрофа.** На перестанку Давіди коло Пирам на шляху Варшава—Радом вискочив один ваґон. Внаслідок того 7 ваґонів розбилось, сімох робітників ранених.

— **Ріжні вісти.** У Саванаг у стейті Джорджія втікло з вязниці 10 вязнів, розброївши сторожу. У погоні одного з вязнів застрілили. — На 30-ий міжпарляментарний конґрес до Стамбулу приїхало 40 делеґатів із 30 держав. — Остаточна статистика жертв тайфуну в Японії така: 2064 забитих, 13.335 ранених, 258 досі не найдених; в місті Осака 250.000 осіб без даху над головою. — У Парижі вмер предсідник франц. сенату Моріс Ордінер. — Спол. Держави рішили позбутись небажаних чужинців, що дісталися туди незаконним шляхом; є таких там 200.000; за 1932 рік вислала влада 19.426 осіб, за 1933 р. — 19.865. — У Москві вибудують памятник В. Дурову, славному цирковому артистові, що вмів приборкувати звірів і вчити їх усяких штук. — Турецький уряд рішив запрохати групу совітських інжинірів для будови радіостації в Анкарі. — У Бреславі зачинили всі школи наслідком епідемії дифтерії. — У Саксонії рішили друкувати в місцевій пресі прізвища людей, яких поліція догляне на вулиці у нетверезому стані.

— **Нюйорські трамваї пережилися.** Зростаюча потреба скоршого руху на вулицях Ню Йорку виказує, що вуличні трамваї починають бути докучливими для публики. Бачать це також і теперішні власники трамваєвих підприємств і тому радо годяться на ріжні пропозиції міської управи в цілі розвязання їхнього контракту з містом. Мейор Ля Ґардія довів уже до того, що трамваєві компанії самі укладають пляни, якби звинути свої лінії в найближчих роках. Таким робом уже 9 трамває

вих ліній щезне з вулиць Ню Йорку, а на їх місце прийдуть скорі автобуси. На двох вулицях можна буде пустити в рух автобуси вже в найближчому півроці.

— **Перегони за прикладом черепах.** У Парижі зорганізували перегони авт під гаслом: хто їхатиме якнайповоліше. Траса була 660 метрів у дільниці Монмартр. Переможцем вийшов Помераль, який переїхав цю віддаль за 1 годину 16 м. 17 секунд.

— **Боротьба з опієм.** У Пекіні з приказу Чан-Кай-Шена прилюдно повісили великого торговця опієм. Сподіваються в найближчих днях нових засудів. Одночасно відчинили окремий шпиталь на 800 осіб для наркоманів, що хотять вилікуватись від налогу. У Пекіні є приблизно 70.000 опіюмістів.

— **Запертя.** Опінія шпиталів каже, що навіть хорі в ліжку радо приймають природну гірку воду „Franciszka-Józefa" і цей засіб дуже добре зносять

СПОРТ.

ТРИЗМАГ І ПЯТИЗМАГ

в неділю 30. ц. м на площі Сокола-Батька в год. 2·30 пополудні.

Цієї неділі матиме нагоду наша публика оглядати цікаву легкоатлетичну імпрезу, котрою є тризмаг жінок за першенство краю, та пятизмаг мужчин за мистецтво Українського Студента. Одні і другі змагання заповідаються незвичайно цікаво. Стартують всі найкращі змагуни і змагунки. Першунка в тризмагу здобуде нагороду фунд. „Карпатією".

Гарна погода повинна заохотити всіх до численної участи. Ціни вступів: зол. 1·00, 0·50 і 0·20.

КРАЄВЕ ПЕРШЕНСТВО

в спортових грах (відбиванка і копівка).

Відбудеться дня 7. жовтня п. ц. на площі Сокола-Батька. Господарем і організатором є сс. Плай.

Поодинокі осередки зголосять чи присилають мистецьку дружину до дня 2. жовтня п. р.

В зголошенні належить подати склад, час приїзду і чи рефлектують на нічліг.

ВІДКЛИКАННЯ НАКОЛЕСНИХ ЗМАГАНЬ.

Краєві наколесні змагання, заповіджені на день 30. вересня п. р. відкликані, наслідком заборони адмін. влади. Змагання відбудуться в дні 14. жовтня на тій самій трасі.

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ

Володимир Целевич: НАРІД, НАЦІЯ, ДЕРЖАВА. Політична Бібліотека Українського Національно-Демократичного Обєднання. Львів, 1934. На зміст книжки складаються: Переднє слово автора, а далі відповіді на такі питання: Що таке родина, рід, племя, нарід?! що таке нація?; Які прикмети складаються на поняття нації?; Чи українці є нацією?; Як відбувається відродження нації?; Що це таке держава?; Що це національна держава і що держава національностей?! Що таке самоозначення націй?! Що це є охорона національних меншин?! Як повстають нові держави?! Що це таке революція?! Що таке т. зн. перманентна революція?! Чи насильні засоби боротьби ослаблюють державу?! Що це таке конфіденти і провокатори?! Яка є тактика влади супроти підпілля?! До чого веде засада: Чим гірше тим ліпше? Зі змісту бачимо, що книжочка незвичайно цікава, бо обговорює ті злободневні справи, які тепер найбільше абсорбують наш національний организм. Ціна книжки 1 зол. Замовляти: Львів, Підваля 7/III. Народня Канцелярія УНДО.

Петро Мечник: ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ЛИСТОК, часть I. і II. Львів 1934. Накладом „Рідної Школи". Стор 18 + 16. ф. 8-о + 16-о.

Степан Смаль-Стоцький: КОНЦЕПЦІЯ ШЕВЧЕНКОВОЇ ПОЕМИ „СОН" І ЇЇ МИСТЕЦЬКЕ ПЕРЕВЕДЕННЯ. Бібліотека „Української Школи" ч. 4. „Варяг". Варшава 1934. Ціна 80 сот. Стор 30. ф. 8-о.

Марійка Підгірянка: ГАНУСЯ, сценічний образець на 2 дії. Львів 1934. Видання „Рідної Школи". Ціна 50 сот. Стор. 32. ф-о.

КАЛЕНДАР КРИНИЦЯ на 1935 рік. Накладом Видавничої Спілки „Діло" у Львові. Стор. 184 ф. 8-о. Зміст: До нашого читача; Календар у житті людини; Яка буде погода 1935 р.; Почитки почитання святих; Пасхалії 1935 р.; Пости; Ловецький календар; Р. Винницький — Календар вчора і сьогодні; Календаріюм чотирьох останніх місяців 1934 р. і на 1935 р.; Виказ славянських святих; Міри; Д-р Р. Лісний (Берлін): Загадка астрольогії; Що каже астрольогія про різні групи людей? Сонішна система у безконечних просторах всесвіту; Европа (величина, лідність населення і поділ на 34 держави); Україна й українці (Територіяльний поділ), Наші західні землі у межах Польщі: Адміністраційний поділ західних земель. Українська політична організація, Церква — греко-католицька, православна, шкільництво, Освіта, Т-во „Сільський Господар", Українська кооперація на західніх землях, Українські наддніпрянські землі (Совітська Україна), Закарпатська Україна; Українські землі в Румунії, Бачванські українці; Українська еміграція в Европі; Українці в Африці; Українці в Америці; Українці в Азії; В. Ортоляж: Вилітали орли — у двадцятиліття першого боєвого виступу нашого стрілецтва; Михайло Рудницький: Що могли би ми знати з літератури: Твори красного письменства; С. В-ий і А. Д-ий: Ви... дипь. Колись і тепер; Міжнародня політика в 1934 р.: Короткий огляд найважніших подій; Д-р Марія ...рович: Перша поміч у наглих занедужаннях; Необхідна хатня аптичка; М. Подоляк: За красу наших ... — плями обійстя; Думаймо і хоронімся перед несподіванками життя; Ярослав Пастернак: Галичина у ... водні віків; Інж Ст. Варич: Який буде світ за 100 років? І. Р.: Терпистим шляхом обнови (з ... політики перед 50 роками); Микола Держань: ... і наука; І. Крипякевич: Галичина перед 150 роками; І. Орепін: Слідом сімох чудес світу; Д-р Ст. ... Карти — вчора й сьогодні; Д-р І. М.: Дивовижні ... хи медицини; В круговоротті законів і розпорядків: Новий цивільний закон, купно-продажа; продажа на сплати; Позичка; Сплата довгів у чужій валюті; ... річи є вільні від екзекуції; Сплачування грамот ... громадські уряди можуть накладати кари; Нагляд ... ховом рог. худоби, овець, свиней і коней; Суск ... печення; Поштово-телеграфічна тарифа; Поштові ... новласти; Протести векслів до 2.000 зол.; Постанови закону про вистави, концерти, фестини, забави і ... чити; Концентраційні табори в Польщі; Як виєднати документи в СССР; Залізнича тарифа; Публичні ... ти для інвалідів УГА; Навчання ремесла; Вивласнення ґрунту на громадські вулиці, площі і дороги; Розємні уряди, акцептаційний банк та податок від спадщини і даровизн; Від чого залежить забезпечення жіночої краси; Осипа Заклинська: Модерна культура тіла; Практичні поради в домашньому господарстві; Малий показчик та інформатор адреси лікарів, адвокатів, кооператив та купців по наших містах і містечках у краю та в Польщі; Адреси найважніших польських державних установ і чужинних дипломатичних консулярних представників у Польщі і польських закордоном. Численні оголошення та безліч світлин доповнюють богатий зміст календаря. — Ціна дуже низька, бо тільки 1·80 зол. Набути можна в адміністрації „Діла" та в книгарнях у краю.

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Театри.

Великий Міський Театр.

Субота, 29. IX. год 7·30 веч „Я переміг крізу".

Неділя, 30. IX. год. 3·30 попол. „Панна Маліческа".

Неділя, 30. IX. год. 7·30 веч. „Я переміг крізу".

Театр Ріжнородностей.

Субота, 29. IX. год. 7·30 веч. „Мякун", комедія Дейвіеса.

Неділя, 30. IX. год. 7·30 веч. „Мякун".

Кіна.

АТЛЯНТИК: „Особиста секретарка виходить заміж" (Марія Ґлорі, Жан Мурат).

Закордонне радіо.

Субота, 29. вересня 1934.

Відень (506,8) 20·10 Авдиції (діяльог, песа, спів), **Братислава** (298,8) 18·15 Спів, 21·10 „Грушки св. Вячеслава" муз. ком. Костяля, **Прага** (470,2) 11·05 Сальоновий квартет, 20·10 Пісні Новака, **Париж** (1649) 12·00 Концерт, 15·00 Для дітей, 20·00 „Фльосі" оп. Шульпа, **Білгород** (439,8) 16·30 Популярні мельодії, 19·00 Танці славян. народів, 20·30 Пісні (хор), **Люблина** (569,3) 20·00 Югосл. музика, спів, **Берлін** (356,7) 16·00 Концерт, 18·20 Вок. авд., **Гамбург** (331,9) 19·00 Фортепян, **Кеніґсвустергавзен** (1571) 15·15 Для дітей, **Ляйпціґ** (382,2) 20·15 Танц. сюіта, **Мінхен** (405,4) 13·25 Концерт на форт. і орх. г-дур Бетовена, **Будапешт** (549,5) 17·00 Легка музика, 18·30 Спів, циг. орх., **Міляно** (368,6) 11·30 Легка музика, 13·00 Камер. орх., 16·45 Для дітей, **Рим** (420,8) 17·10 Вок.-інстр. концерт.

Неділя, 30. вересня 1934.

Відень (506,8) 11·45 Симф. концерт, 17·45 Квартет, 18·25 „Кохання та смерть корнета Х. Рільке, поема Райнера М. Рільке, муз. Пашторія, 19·15 Пісні (Шуман, сопран), **Братислава** (298,8) 10·15 Скрипка, арфа, 12·15 Концерт, 17·30 Хор, **Прага** (470,2) 10·00 Камер. музика, 10·30 Академія в честь 20-их роковин чеських легіонів, 19·00—22·00 „Мазепа" оп. Чайковського, **Париж** (1649) 12·05 Пісенькар Вайль, **Атльона** (531) 20·45 Спів, **Білгород** (439,8) 13·00, 22·15 Популярні мельодії, 20·30 Оп. арії, **Люблина** (569,3) 11·00 Орхестра, спів, **Берлін** (356,7) 17·30 Концерт, **Кельн** (455,9) 17·30 Нар. танці й пісеньки, 19·00 Музика, спів, **Ляйпціґ** (382,2) 20·00 „Чорна Маржана" оп. Й. Штравса **Осльо** (1154) 19·30 Свято скандинавської музики, спів, **Будапешт** (549,5) 13·30, 15·45 Концерт, 18·30 Циг. музика, **Рим** (420,8) 17·00 Інстр. вок. концерт, 20·45 „Шовен" оп. Орефіче.

Львівське радіо.

Субота, 29. вересня 1934

6·45 Ранішня авдиція, 7·50, 20·15 Рекл. концерт, 11·57 Сигн. часу, 12·03 Метеор. вістки, 12·05 Сільва рерум театр. реперт., 12·10 Концерт, 13·00 Полудневий денник, Популярні оп фантазії (гр. пл.), 15·30 Експорт, 15·35 Біржа, 15·45 Новини з гр. пл., 16·30 Театр Уяви: „Кравчик Гнат", 17·00 Солісти (спів, скрипка, форт.), 17·50 Дім і родина: „Про нечемні діти та їх дбайливих батьків", 18·00 Музика з гр. пл., 18·10 Сільва рерум. мист. життя, 18·15 Рубінштайн: Соната д-дур оп. 18 (віольончеля, фортепян), 18·45 Репортаж, 19·00, 19·30 Танкова музика, 19·20 Міста й містечка: „Гнєзно, столиця примасів", 19·50, 19·55 Спортові вістки, 20·00 Вибух війни (особисті спогади), 20·30 Муз. балачка про трансм. з Риму, 20·45 „Кохання трьох королів" оп. Монтемеція: Веч. денник, Як працюємо, 23·20 Комунікати, 23·25 Сатирична авдиція, 23·35 Танкова музика.

Неділя, 30. вересня 1934.

9·00—9·55 Ранішня авд., 11·57 Сигн. часу, 12·03 Метерольоґ-рільн. вістки, 12·05 Сільва рерум. 12·10 Тижневий театр. огляд, 12·15, 13·15 Муз. поранок, 13·03 Відч., 14·00 Приємна муз. з гр. пл., 15·00 Ціпами чи машиною?, 15·25 Огляд ринків рільн. продуктів, 15·35 Кашубські пісні, 15·95 Багацтво в багні (репортаж із Дослідного Завед. управи торфовищ біля Сарн), 16·00 Рец. прози: „Циганський королевич" (Шельбурґ-Заремба), 16·20 Спів, форт., 16·45 Для дітей: „Під блакитним небом Каліфорнії", 18·00 Концерт народньої орхестри, спів, 17·50 Про книжку Іван Льона: „Стократний чоловік", 18·00 Театр Уяви: „Дві хвилі" (комедія Марковського), 18·45 Життя молоді, 19·00 Легка музика, 19·50 Актуальний фейлет., 20·00 Концерт (симф. орхестра, форт), 21·45 Веч. денник, 20·55 Як працюємо, 21·00 На веселій львівській хвилі, 21·45, 21·46 Спорт. вістки, 22·00 Почт. техн. скринька, 22·15 Рекл. концерт, 22·30 Веселі монольоги (Вирвіч), 22·50, 23·05 Танкова музика.

Ширіть наш часопис!

БІРЖА.

ГРОШІ.

Долар у Львові у приватних оборотах 5·24 1/2 зол.

У Варшаві були такі курси: Льондон 26·07, Париж 34·89, Берлін 212·25, Цюріх 172·65, Амстердам 358·85, Прага 22·02, Італія 45·39, Нюйорк кабель 5·24 1/2, Нюйорк чеки 5·24 зол.

Акції та цінні папери.

Банк Польський 94·25 зол.

ЗБІЖЕ.

Ціни парітас Підволочиська льоко Львів

	від	до	від	до
Гречка на мливо	13·50—15·00			
Льон	39·50—40·00			
Сімя конопляне	24·00—25·00			
Ріпак озимий	37·00—38·00			
Крупи гречані	30·00—31·00			
Мак синій	40·00—45·00			
Мак сивий	34·00—38·00			

Інші курси незмінені.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ"

„Маслосоюз" повідомляє, що в дні 28. вересня п. р. кооперативам платив за:

	льоко Львів	
1 кг. масла десерового	1·90	зол.
1 л. молока	0·14	„
1 л. сметани	0·60	„
1 к. яєць	2·55—2·60	„

Пастеризоване молоко з доставою до дому у Львові 1 літра 22 сот.

Тенденція на масло і яйця сильна, на молоко і сметану вдержана.

Маслосоюз повідомляє, що від 29. вересня п. р. платить своїм доставцям за 1 кг. живої ваги птиці, льоко подвіря птахомясарні „М. С." у Львові (вул. Б. Ґловацького 23):

Курята і кури пріма за 1 кг.		0·90	зол.
„ „ II кл.	„	0·65	„
Індики і пантарки пріма	„	1·00	„
„ „ II кл.	„	0·70	„
Качки I кляса	„	0·70	„
„ II „	„	0·50	„

Тенденція спокійна.

Подяка.

Подобалось Всемогучому покликати до себе дня 14. ц. м. **Марію з Волянських Вигнанську.** Всім тим, що взяли участь у похоронах, складаю отсим найщирішу подяку. Особливож дякую Всеч. о. Петрові Шапковському, пароховi Копичинець, Всеч. о. Михайлові Чорнякові, катехиті з Копичинець, Всеч. о. Несторові Кисіленському, пароховi Крогульця і Всеч. о. Петрові Томашівському, пароховi Коцюбинець. Дякую щиро о. Кисіленському за прощальне слово перед церквою, Впов. П. Дир. Пеппакові за прекрасну промову від кооперативи і всіх товариств у Копичинцях, П. Стахові Баликові, голові місцевої чит. „Просвіти", за зворушливу промову від читальні і всіх місцевих товариств. Дякую також „Союзові Українок" у Копичинцях за численну участь і всій українській інтелігенції з Копичинець, що не жалувала труду і так громадно явилась на похоронах. Щиро-сердечну подяку складаю всім товариствам в Оришківцях і всім Громадянам, що своєю прихильністю причинились до звеличання сумного обряду.

М. Галина Волянська

Оришківці, 28. IX. 1934.

ОПОВІСТКИ

Зльокавтований скарб. службовець, б. рахунк. старшина-поручник У. Г. А., від 2 років у Міськім Заведенні для невидючих на тяжку хоробу грудей, просить про лепту і стару одежу для своїх 4 дітей сиріт без мами від 10—15 літ. — Іван Заремба, Міське Заведення для невидючих при вул. Біліньских ч. 9. 2-1

У четверті роковини смерти бл. п. Юліяна Головінського, відбудеться Панахида в неділю 30. вересня 1934 в церкві св. Юрія. Рідня

Союз Українок у Львові і Комітет виставки книжки при Діловому Комітеті У. Ж. К. почувається до милого обовязку зложити отсею дорогою свою сердечну подяку всім В. П. Панам і Паням, українським установам і товариствам, що щиро відгукнулися й прислали книжки, ілюстрації та інший матеріял для уладження виставки книжки на Українському Жіночому Конґресі у Станиславові, в червні цього року.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

КОЖНА ДИСКУСІЯ є безцільна, бо за ношу іншого білля, як лише з краєвої фабрики білля „Пав", Львів, Сикстуська 1. Цінники даром. 284 9-9

ВУГОЛЬ. — Калитяк, Байки 14, тел. 36-14 Станиславів, Колійова 2. 291 24-30

АДВОКАТ

ОСИП МИСЕВИЧ

емеритований суддя

переніс канцелярію з Монастериськ **до Золотого Потока.**

Звичайний

Загальний Зїзд Рідної Школи

відбудеться у Львові невідклично 25-го грудня, 1934 р. Денний порядок і місце зібрання оповістимо в час передбачений статутом „Рідної Школи".

Головна Управа Рідної Школи

За редакцію відповідає Олександер Костик. — Видає Видавнича Спілка „Діла". — З друкарні Вид. Спілки „Діла" Львів, Ринок 10.